

DET KONGELEGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 46

(2003–2004)

Om bruksrettskonsesjon for vassfalla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget

*Tilråding frå Olje- og energidepartementet av 19. mars 2004,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innleiing

1.1 Olje- og energidepartementet sin proposisjon

Olje- og energidepartementet legg her fram proposisjon for Stortinget om bruksrettskonsesjon etter industrikonsesjonslova for Pasvik Kraft AS for vassfalla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget i Sør-Varanger kommune i Finnmark.

1.2 Bakgrunn for proposisjonen

Kraftproduksjonsselskapet Pasvik Kraft AS er eit 100 prosent eigd dotterselskap av Varanger Kraft AS. Varanger Kraft AS er eigd av sju kommunar i Finnmark.

Pasvik Kraft AS har i dag ikkje konsesjon for dei fallrettane saka gjeld. Tidlegare avtaler med staten v/Finnmark jordsalgskommisjon som falleigar og med staten v/NVE om vilkåra for utbygginga har sikra utbyggjar dei naudsynte rettane til falla. Avtalene som gjeld fram til 2021 vart gjeve med Stortinget sitt samtykke, jf. St.prp. nr. 124 (1960–1961) og Innst. S. nr. 251 (1960–1961). Bruksrettskonsesjon for leige frå staten vart først innført i 1969.

Det er no skipa ei ny avtale mellom Pasvik Kraft AS og Statskog SF v/Finnmark jordsalgskontor om leige av fallrettane. Avtalen skal gjelde så lenge Pasvik Kraft AS har dei naudsynte konsesjonar for ut-

nytting av vasskrafta. Når avtalen med staten v/NVE går ut, vil det vere naudsynt for Pasvik Kraft AS å erstatte avtalen med ein bruksrettskonsesjon. Pasvik Kraft AS deltek i eit samarbeidsprosjekt med russiske og finske interesser i vassdraget med sikte på å redusere flaumfare og flaumskader. Det vert kravd store investeringar for å setja i verk prosjektet og Pasvik Kraft AS har behov for å klarlegge sine framtidige rettar på lang sikt før dei går inn i prosjektet. Av den grunn søker Pasvik Kraft AS som eit fullt ut offentleg eigd selskap om bruksrettskonsesjon på uavgrensa tid allereie no.

Sjølv om ein konsesjon ikkje vil vere omstridt, må og alle saker der «ervertet gjelder vannfall som ved regulering antas å kunne utbringes til mer enn 20 000 naturhesterkrefter» (jf. industrikonsesjonslova § 2) no leggjast fram for Stortinget. Dette er gjort klart i eit brev av 12.11.2003 frå Justisdepartementet.

2 Søknaden og NVE si innstilling

I NVE si innstilling av 27.03.03 til Olje- og energidepartementet heiter det:

«NVE har mottatt følgende søknad fra Pasvik Kraft AS datert 07.08.2002. Vedleggene til søknaden refereres ikke, men innhold i vedleggene av betydning for vurdering av søknaden vil bli omtalt under avsnittet om NVEs merknader:

«Søknad om bruksrettskonsesjon etter industrikonsesjonsloven for Skogfoss kraftverk og Melkefoss kraftverk, Pasvikvassdraget

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. av 14. desember 1917 (industrikonsesjonsloven) søker Pasvik Kraft AS om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for Skogfoss kraftverk og Melkefoss kraftverk i Pasvikvassdraget.

Bakgrunn og formål

Pasvikelvas utspring er den finske innsjøen Enare (magasin) og den renner gjennom Finland, Russland og Norge og munner ut i Varangerfjorden. Enaresjøen er 1386 km² med et nedslagsfelt på 14 300 km². Praktisk reguleringshøyde er 1,75 m (teoretisk 2,26 m) og magasinet er på 2 584 mill. m³. Det er syv kraftverk i vassdraget, hvorav 2 norske, Skogfoss og Melkefoss kraftverk. De øvrige russiske kraftverkene er Käitakoski, Jäniskoski, Rajakoski, Hevoskoski og Boris Gleb. Normalproduksjonen i vassdraget er 1352 GWh. Se for øvrig vedlagt informasjonsbrosjyre.

Pasvik Kraft har sammen med russiske og finske interesser i vassdraget et samarbeidsprosjekt som tar sikte på å redusere flomfare og -skader i Enaresjøen og Pasvikelva. Den finske stat har store kostnader knyttet til flomskader og -sikring i strandsonen ved Enaresjøen. Ved å iverksette tiltak som reduserer disse skadene vil en oppnå en miljøgevinst. Ved å tappe mer av magasinet gjennom vinteren flytter man deler av sommerproduksjonen (når vannstanden er høyest) over til vinterproduksjon (når vannstanden er lavest) og unngår flomskader i vassdraget under snøsmeltingen. En oppnår også å redusere flomtapet og derav økt totalproduksjon. Dette vil medføre at en øker verdien av produksjonen ved å flytte produksjon fra sommer- til vinterproduksjon, når prisene normalt er høyere og behovet størst, samtidig som en øker den totale produksjonen i vassdraget. En forventer å kunne øke produksjonsverdien med 10–15 %, samtidig som en oppnår en betydelig miljøgevinst.

Det krever betydelige investeringer for å realisere prosjektet. De to øverste kraftverkene (Käitakoski og Jäniskoski) har en begrensning i slukeevne på ca. 180 m³. For å oppnå tilstrekkelig virkning av prosjektet og unngå forbitapping er det påkrevd en slukeevne på minimum 220 m³. I tillegg må det legges til rette for en samlet regulering og styring av vassdraget. Dette oppnås ved å øke omfanget av vannstandsmålinger i vassdraget, samtidig som det i større grad foretas installasjon av tekniske innretninger (turbinregulator, lukeregulering m.m.). Prosjektet krever betydelige investeringer og Pasvik Kraft

AS vil ta del i disse investeringene til felles beste for miljøet og produsentene Kolenergo og Pasvik Kraft. Dette krever at Pasvik Kraft har langsiktighet for sitt engasjement i vassdraget.

Pasvik Krafts kraftverksanlegg

Pasvik Kraft AS eier og driver fire kraftverk, henholdsvis Gandvik kraftverk (4,2 MW, 20 GWh/år og satt i drift 1952), Kongsfjord kraftverk (3,7 MW, 20 GWh/år, 1947), Melkefoss kraftverk (26 MW, 120 GWh/år og 1978) og Skogfoss kraftverk (60 MW, 240 GWh/år og 1964). De to sistnevnte kraftverk inngår som en del av Pasvikvassdraget.

Eierforhold

Varanger Kraftlag AL ble omgjort til aksjeselskap fra og med 01.01.1994 til Varanger Kraft AS. Ved avtale av 03.12.1999 solgte staten alle sine aksjer i Sydvaranger ASA (tidligere Aktieselskapet Syd-Varanger) til Varanger Kraft AS. Varanger Kraft AS har senere innløst de private aksjene og eier nå Sydvaranger AS 63 %, etter at Sør-Varanger kommune kjøpte 37 % av aksjene i Sydvaranger AS i april 2002.

Varanger Kraft AS og AS Sydvaranger eide hver sin halvpart av Pasvik Kraft DA inntil september 2000. Kraftproduksjonen i Varanger Kraft AS ble da lagt til det 100 % eide datterselskapet Pasvik Kraft AS. Pasvik Kraft AS ble stiftet 29. september 2000 etter en fisjon av Sydvaranger AS hvor Pasvik Kraft DAs halvdel eid av Sydvaranger ble fisjonert ut som eget selskap. Aksjene i det nye selskapet ble så kjøpt av Varanger Kraft AS. Samtidig ble Varanger Krafts halvdel i Pasvik Kraft DA kjøpt opp av det nystiftede selskapet Pasvik Kraft AS. Pasvik Kraft AS eies av Varanger Kraft AS 100 %.

Varanger Kraft AS eies av kommunene Sør-Varanger (31,1 %), Tana (12,5 %), Nesseby (6,3 %), Båtsfjord (9,4 %), Vadsø (21,9 %), Vardø (12,5 %) og Berlevåg (6,3 %).

(...)

Eksisterende konsesjoner og avtaler

Ved kgl. res. 12.12.1958 fikk AS Sydvaranger tillatelse etter §§ 62, 104 og 105 i vassdragsloven til utbygging og ekspropriasjon av grunn og rettigheter for Skogfoss kraftverk. Tillatelsen gjaldt bygging av et kraftverk i to byggetrinn som omfattet både Skogfoss og Melkefoss, og ble gitt på vilkår tatt inn i Industridepartementets tilrådning av 12.12.1958. Tillatelsen ble ikke gitt tidsbegrenset. Etter planendring ble imidlertid Skogfoss kraftverk bygget ut av AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL i fellesskap (Sameiet Skogfoss Kraftlag) kun for fallstrekningen ved Skogfoss. Begge partene i Sameiet

Skogfoss Kraftverk deler rettighetene til det samlede fallkompleks (iht. kgl. res. 25.06.1976).

Etter avtale mellom Sovjetsamveldet og Norge fra 1957, har Norge rådighet over fallene på strekningen mellom Fjærvatn på kote 51,87 og Sundvatn på kote 21,0 og den grunn m.v. på russisk side av grensen som trengs for utbygging av Skogfoss og Melkefoss. Sovjetsamveldet ga tillatelse til separat utbygging i brev av 09.02.1962.

Stortinget ga i 1961 samtykke til bortleie av vannfall og grunnrettigheter til AS Sydvaranger. På denne bakgrunn leier AS Sydvaranger fallrettighetene i Melkefoss og Skogfoss av staten etter en avtale som ble inngått i 1961. Samtidig ble det inngått avtale mellom staten v/ NVE og AS Sydvaranger og Varanger kraftlag AL om vilkårene for utbygging av statens vannfallrettigheter i Pasvikelva (NVE-kontrakten). Begge avtalene har en gyldighetstid på 60 år, men staten kan innløse det hele anlegg i det 40. eller 50. år (2011). Bestemmelse om innløsning må være meldt leietaker 5 år i forveien.

Med utgangspunkt i de samme avtaler fikk Sameiet Skogfoss Kraftlag ved kgl. res. av 25.06.1976 tillatelse etter §§ 104 og 105 i vassdragsloven til utbygging av Melkefoss kraftverk, på de vilkår som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 25. juni 1976. Det er ikke angitt noen tidsbegrensning i tillatelsen. Iht. hovedstyret i NVEs bemerkninger gjengitt i kgl. res. 25.06.1976, er vilkårene i NVE-kontrakten i samsvar med dem som etter 19.06.1969 oppstilles i forbindelse med bruksrettskonsesjon etter ervervslovens § 4 ved bortleie av statens fall.

Staten ved Statskog SF og Pasvik Kraft AS har 22.03.2002 inngått ny leieavtale der Pasvik Kraft AS leier grunn- og fallrettigheter i Pasvikelva i den grad det er nødvendig for vassdragets regulering, utbygging og drift. Leietiden er avtalt å gjelde fra 01.01.2002 og så lenge Pasvik Kraft AS har nødvendige konsesjoner/tillatelser for utnyttelse av vannkraften. Den nye leieavtalen avløser leieavtalen fra 1961, men gjør ingen endringer i NVE-kontrakten, dvs. at innløsningsretten og varigheten i denne kontrakten opprettholdes. Det er angitt i den nye leieavtalen at den faller bort dersom NVE-avtalen opphører. Pasvik Kraft AS skal i følge den nye leieavtalen overta de rettigheter og plikter som er tillagt AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL i avtalene fra 1961/1962.

Det er et ønske fra Pasvik Kraft, og våre samarbeidsparter i Pasvikvassdraget og Enarejsjøen, at saken blir behandlet snarest.»

– Høring

Søknaden har vært sendt på høring til Sør-Varanger kommune, Finnmark fylkeskommune

og fylkesmannen i Finnmark. Vi har mottatt nedenfor refererte uttalelser til søknaden.

Sør-Varanger kommune, kommunestyret har i møte 10.12.2002 avgitt følgende høringsuttalelse:

«Sør-Varanger kommune anbefaler at Pasvik Kraft AS, som et heleid datterselskap av det interkommunale selskap Varanger Kraft AS, gis bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for Skogfoss og Melkefoss kraftverk i Pasvikvassdraget etter bestemmelsene i Industrikonsesjonslovens § 4»

Finnmark fylkeskommune v/regionalutviklingsetaten har i brev datert 23.01.2003 uttalt:

«Finnmark fylkeskommune har ingen innvendinger mot at Pasvik Kraft AS gis konsesjon som omsøkt»

Fylkesmannen i Finnmark v/miljøvern avdelingen har i brev datert 23.10.02 avgitt følgende uttalelse:

(...)

«Søknaden beskriver at vannføringen kan bli endret i fremtiden i forhold til det regimet som hittil har vært praktisert. Eventuelle endringer kan bety større total vannføring, mer varierende vannføring, større forskjell på maksimum- og minimumsvannføring, mer vintervannføring, endra temperatur-, is- erosjons- og sedimentasjonsforhold samt hittil ukjente virkninger. Vi presiserer at dette ikke er oppramsing på hva som vil skje, men at det er eksempler på hendelser som kan skje enkeltvis eller samtidig. For oss er det avgjørende at dette kan endre livsgrunnlaget for fiskeartene i vassdraget og kan endre grunnlaget for ulike næringer langs vassdraget.

Vi ber derfor om at det blir tatt inn vilkår som sikrer at det årlig blir satt av tilstrekkelige økonomiske ressurser til å bøte på eventuell negativ utvikling for alle fiskearter i vassdraget og næringer langs vassdraget. I tillegg ber vi om at det blir tatt med vilkår som sikrer at det årlig blir satt av økonomiske ressurser til undersøkelser, overvåkning og tiltak på fysiske, kjemiske og biologiske forhold i vassdraget.

Vi ber NVE foreslå vilkårene slik at de økonomiske ressursene blir større enn det som er vanlig fordi vassdraget er et grensevassdrag som kan utløse større krav til dokumentasjon og tiltak enn om vassdraget bare hadde vært nasjonalt.»

– Tiltakshavers kommentar til innkomne høringsuttalelser

Pasvik Kraft AS har i brev datert 29.01.2003 kommet med følgende kommentarer til de innkomne uttalelsene:

(...)

«Vi finner det riktig å presisere to viktige forhold i vår søknad, samt kommentere uttalelsen fra Fylkesmannen i Finnmark, Miljøvernaveilingen. De forhold som vi ønsker å presisere er bakgrunnen for søknad om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid og bakgrunnen for vårt ønske om en rask saksbehandling.

Bakgrunnen for vår søknad om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for nevnte kraftstasjoner er begrunnet i at Pasvik Kraft AS er et offentlig eid selskap. Industrikonsesjonsloven gir adgang for bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for selskaper med mer enn 2/3 offentlig eierskap. Pasvik Kraft er 100 % offentlig eid.

Bakgrunnen for vårt ønske om rask saksbehandling henger sammen med det samarbeidet som er initiert mellom partene, Pasvik Kraft, Kolenergo og den Finske Miljøcentralen. I vår søknad beskriver vi en rekke muligheter knyttet til utvidet samarbeid i vassdraget, som i sin tur vil kreve betydelige investeringer for Pasvik Kraft. En bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid vil gi Pasvik Kraft langsiktighet i forhold til de muligheter som er beskrevet i søknaden.

Fylkesmannen i Finnmark uttaler i sitt brev datert 23.10.2002 at vannføringen kan bli endret i fremtiden i forhold til det regimet som hittil har vært praktisert. Søknad om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for Skogfoss og Melkefoss kraftverk omfatter ikke endring av reguleringsregimet. Det vil derfor etter vår oppfatning ikke være riktig å ta hensyn uttalelsene fra Fylkesmannen i Finnmark.

Skulle Pasvik Kraft ikke få bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid vil det ikke være forsvarlig fortsette samarbeidet i vassdraget i nåværende form. Derimot vil en bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid gi muligheter for et utviklende samarbeid mellom partene. Skulle samarbeidet medføre behov for endring av reguleringsregimet vil det da være naturlig at slik søknad blir behandlet på et senere tidspunkt.

Vedlagt finner dere også kontrakt om leie av statens grunn- og vassdragsrettigheter i Pasvikvassdraget datert 20.11.1961 og 13.04.1962, samt tilleggskontrakt om leie av statens fallrettigheter i Pasvikvassdraget datert 2.12.1987 og 14.12.1987.

Viser for øvrig til vedlagt e-mail fra Det kgl. utenriksdepartement hvor statsminister Bondevik i forbindelse med toppmøtet med statsministrene fra de andre landene som er medlemmer i Barentsrådet om bord på M/S Trollfjord i Kirkenes 11. januar 2003 understreket de muligheter som ligger i styrket samarbeid på energisektoren i Barentsregionen. Pasvik Kraft har i mer enn 40 år samarbeidet med russiske og finske interesser i Pasvikvassdraget, og ønsker å fortsette dette grensesprengende samarbeidet.

Vi håper fremdeles på en rask behandling av søknaden.»

Vedleggene omtalt ovenfor refereres ikke, men innhold i vedleggene av betydning for vurdering av søknaden vil bli omtalt under avsnittet om NVEs merknader.

– NVEs kommentarer og vurdering av konsesjonssøknaden

Pasvik Kraft AS (PK) og Statskog SF v/ Finnmark jordsalgskontor (FJK) har inngått en avtale datert 22.03.2002 som går ut på at FJK bortleier til PK sine grunn- og fallrettigheter i Pasvik i den grad det er nødvendig for vassdragets regulering, utbygging og drift. Leieavtalen omfatter Skogfoss og Melkefoss i Pasvikelva som er utbygd med hvert sitt kraftverk med bakgrunn i konsesjoner gitt i kgl.res. 12.12.1958 og 25.06.1976. Konsesjonene ga Sameiet Skogfoss Kraftlag rett til etter vassdragsloven å bygge ut og drive kraftverkene og ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter. Konsesjonene ble ikke gitt tidsbegrenset. Begge partene i sameiet Skogfoss Kraftlag, AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL, deler rettighetene til det samlede fall i Skogfoss og Melkefoss.

Leieavtalen mellom PK og FJK fra 2002 avløser en leieavtale mellom staten og AS Sydvaranger fra 1961 (FJK-kontrakten). Samtidig med sistnevnte leieavtale ble det inngått en avtale mellom staten v/NVE og AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL om vilkårene for utbygging av statens vannfallrettigheter i Pasvikelva (NVE-kontrakten). Både FJK-kontrakten og NVE-kontrakten har en gyldighetstid på 60 år, men staten kan innløse det hele anlegg i det 40. og 50. år etter avtalenes inngåelse. I henhold til hovedstyret i NVEs bemerkninger, gjengitt i kgl. res. 25.06.1976, er vilkårene i NVE-kontrakten i samsvar med dem som etter 19.06.1969 oppstilles i forbindelse med bruksrettskonsesjon etter ervervslovens § 4 ved bortleie av statens fall.

I følge leieavtalen fra 2002 gjør denne ingen endringer i NVE-kontrakten, dvs. at kontraktens varighet og innløsningsrett opprettholdes, men det er angitt at NVE-kontrakten vil være gjenstand for fornyelse ved opprinnelig forutsatt utløpsdato, som er i 2021. Det er videre angitt i leieavtalen fra 2002 at den faller bort dersom NVE-kontrakten opphører, men at den for øvrig gjelder så lenge PK har nødvendige tillatelser for utnyttelse av vannkraften. PK skal i følge den nye leieavtalen overta de rettigheter og plikter som er tillagt AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL i avtalene fra 1961/1962.

Varanger Kraftlag AL ble omgjort til aksjeselskapet Varanger Kraft AS fra 01.01.1994. Varanger Kraft AS eies 100 % av 7 kommuner i Finnmark. Sydvaranger AS, tidligere AS Sydvaranger deleid av staten, eies nå av Varanger

Kraft AS med 63 % og av Sør-Varanger kommune med 37 %. Kraftproduksjonen i Varanger kraft AS er lagt til det 100 % eide datterselskapet Pasvik Kraft AS.

Etter avtale mellom Sovjetsamveldet og Norge fra 1957, har Norge rådighet over fallene og den grunn mv. på russisk side av grensen som trengs for utbygging av Skogfoss og Melkefoss.

Basert på industrikonsesjonslovens regler har Skogfoss kraftverk en fallhøyde på 20 m og en regulert vannføring på 144 m³/sek, noe som gir et avgiftsgrunnlag på 38 390 nat.hk. Midlere årsproduksjon er 240 GWh. Tilsvarende data for Melkefoss kraftverk er 10 m, 155,6 m³/sek, 20 741 nat.hk og 120 GWh.

Pasvik Kraft AS søker nå om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid for Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget. Etter NVEs vurdering ble det i 1961 inngått avtaler med staten om utnyttelsen av Skogfoss og Melkefoss som tilsvarende en tidsbegrenset bruksrettskonsesjon, gjeldende til 2021 (60 år). Avtalene fra 1961 gjelder imidlertid en annen juridisk person enn Pasvik Kraft AS.

Fallene i Skogfoss og Melkefoss ligger godt over grensen for konsesjonsplikt etter industrikonsesjonsloven.

Søknaden fra Pasvik Kraft AS utløser ikke behov for nye konsesjoner etter vannressursloven eller vassdragsreguleringsloven.

Pasvik Kraft AS har begrunnet søknaden om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid med at selskapet er 100 % offentlig eid og deltar i et samarbeidsprosjekt, sammen med russiske og finske interesser i vassdraget, som tar sikte på å redusere flomfare og flomskader i Enaresjøen og Pasvikelva. Realiseringen av samarbeidsprosjektet vil i følge selskapet gi en betydelig miljøgevinst og øke produksjonsverdien i vassdraget med 10–15 %. Det vil imidlertid være nødvendig med betydelige investeringer for å realisere prosjektet, og Pasvik Kraft AS hevder det er nødvendig å være sikret en langsiktighet i sitt engasjement i vassdraget for å kunne delta.

Sør-Varanger kommune anbefaler at Pasvik Kraft AS gis bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid som omsøkt. Finnmark fylkeskommune har ingen innvendinger mot at det gis omsøkte konsesjon.

Fylkesmannen i Finnmark mener det kan bli et endret vannføringsregime i fremtiden etter gjennomføring av samarbeidsprosjektet med russiske og finske interesser, og ber om at det blir tatt inn vilkår som sikrer årlige tilstrekkelige økonomiske ressurser til å avbøte eventuell negativ utvikling for fiskeartene i- og næringene langs vassdraget. I tillegg ber fylkesmannen om at det blir tatt med vilkår som sikrer årlige økonomiske ressurser til undersøkelser, overvåkning og tiltak på fysiske, kjemiske

og biologiske forhold i vassdraget. Fylkesmannen mener at de økonomiske ressursene bør være større enn det som er vanlig fordi vassdraget er et grensevassdrag som kan utløse større krav til dokumentasjon og tiltak enn om vassdraget bare hadde vært nasjonalt.

Pasvik Kraft AS har i sine kommentarer til uttalelsen fra fylkesmannen presisert at foreliggende søknad om bruksrettskonsesjon ikke omfatter endring av reguleringsregimet for vassdraget. Dersom selskapet får bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid som omsøkt, som er en forutsetning for videre samarbeid med russiske og finske interesser, og samarbeidsprosjektet i vassdraget resulterer i behov for endret reguleringsregime, mener selskapet at det vil være naturlig med en søknad om dette på et senere tidspunkt.

NVE vil bemerke at bestemmelser om utbygging og drift av vassdraget er fastsatt i gjeldende konsesjoner etter vassdragsloven og berøres ikke av søknaden om bruksrettskonsesjon. Vi vil imidlertid gjøre oppmerksom på at vilkårene til konsesjonene gitt i kgl. res. 12.12.1958 og 25.06.1976 etter vårt syn gir tilstrekkelig hjemmel til å ivareta de hensyn fylkesmannen har pekt på. Eventuelle endringer av vannføringsregimet må vurderes i forhold til gitte vassdragskonsesjoner. Denne saken dreier seg om eiendomsforhold.

NVE mener det av hensyn til utnyttelsen av vassdraget til kraftproduksjon og av hensyn til bedring av flomforholdene er riktig å bidra til at Pasvik Kraft AS kan ta sikte på et langsiktig engasjement i vassdraget. Pasvik Kraft AS er et 100 % offentlig eid selskap og tilfredsstiller industrikonsesjonslovens krav om bruksrettskonsesjon på ubegrenset tid. Gjeldende praksis er at det da gis slik konsesjon.

NVE anbefaler på grunnlag av ovenstående at Pasvik Kraft AS får tillatelse etter industrikonsesjonsloven til å erverve bruksrett til fallene i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikelva på de vilkår som fremgår av vedlagte utkast.

Kommentarer til vilkårene

NVE foreslår standard vilkår som er vanlig å gi ved nye ervervskonsesjoner, men det er tatt hensyn til at utbyggingen er fullført. Dersom det gis bruksrettskonsesjon med vilkår som anbefalt av NVE forutsetter vi at denne konsesjonen erstatter den tidligere avtalen fra 1961 mellom staten v/ NVE og AS Sydvaranger, NVE-kontrakten, om vilkårene for utbygging av statens vannfallrettigheter i Pasvikelva. Vi har nedenfor kommentert forslaget til vilkår.

Post 1 – konsesjonstid

Pasvik Kraft tilfredsstiller derfor industrikonsesjonslovens krav om bruksrettskonsesjon på

ubegrenset tid. Foreliggende leieavtale med staten gjelder så lenge Pasvik Kraft har nødvendige konsesjoner/tillatelser for utnyttelse av vannkraften. Leieavtalen faller bort dersom NVE-kontrakten opphører. Gjeldende vassdragslovskonsesjoner er gitt på ubegrenset tid. NVE foreslår som nevnt ovenfor at den anbefalte bruksrettskonsesjonen med tilhørende vilkår erstatter NVE-kontrakten. NVE mener det må overlates til staten v/Statskog SF og Pasvik Kraft AS å avklare hvordan dette skal tas hensyn til når det gjelder varigheten av leieavtalen for fallene. NVE foreslår at den nye bruksrettskonsesjonen gis på ubegrenset tid, men begrenset til den tid leieforholdet mellom staten og Pasvik Kraft AS varer.

Post 2 – konsesjonsavgifter

Konsesjonene gitt i kgl. res. 12.12.1958 og 25.06.1976 har vilkår om konsesjonskraft, og Pasvik Kraft AS betaler i dag konsesjonsavgifter til Sør-Varanger kommune og staten etter et avgiftsgrunnlag på til sammen 41 482 naturhestekrefter for Skogfoss og Melkefoss beregnet etter reglene i industrikonsesjonsloven. Dagens avgiftssatser, sist justert i 1998/1999, er henholdsvis 4,87 kr/nat.hk. for staten og 23,90 kr/nat.hk. for kommunen. Satsen for avgiften til staten er en del lavere enn det som normalt fastsettes for nye konsesjoner i dag, mens satsen for avgiften til kommunen er på dagens nivå. Vi finner ikke grunnlag for å fastsette andre avgiftssatser enn det som har vært vanlig for sammenlignbare konsesjoner gitt i senere tid, og foreslår 8,00 kr/nat.hk. til staten og 24,00 kr/nat.hk. til kommunen.

Post 3 i vilkårene knyttet til konsesjonen gitt i kgl. res 25.06.1976 omfatter et næringsfond på kr 1 000 000 til Sør-Varanger kommune. Departementet har i kommentarene til vilkåret bedt om at kommunen ved disponering av midlene prioriterer anvendelse i Pasvikdalen. NVE finner ikke grunn til å foreslå ytterligere næringsfond.

Post 10 – konsesjonskraft

Konsesjonene fra 1958 og 1976 har ikke vilkår om konsesjonskraft eller kraftavståelse. I følge post 11 i NVE-kontrakten er selskapet (AS Sydvaranger) forpliktet til å avgi kraft til den alminnelige forsyning og delta i ledningsbygging i samsvar med særskilt avtale med Varanger Kraftlag. Post 11 sier ikke noe om hvor stor kraftmengde som skal avgis eller om vilkårene for dette. NVE har ikke opplysninger om at det i dag avstås konsesjonskraft fra kraftverkene, men kan ikke se at det foreligger grunner for å fravike standardvilkåret om konsesjonskraft. Grunnlaget for konsesjonskraft etter industri-

konsesjonsloven er det samme som for konsesjonsavgiftene, dvs. 41 482 naturhestekrefter til sammen for de to kraftverkene.

Øvrige merknader

Ved første gangs behandling av en bruksrettskonsesjon utløser dette i følge industrikonsesjonsloven § 10 fortrinnsrett for staten og deretter fylkeskommunen og deretter igjen vedkommende kommune til å tre inn som part i bruksleiekontrakten. NVE anser imidlertid tidligere avtaler om leie og utnyttelse av de aktuelle fallene som likestilt med en bruksrettskonsesjon. Vi mener derfor at fortrinnsretten ikke bør gjøres gjeldende i denne saken.»

3 Innkomne fråsegner til NVE si innstilling

Verken Miljøverndepartementet, Finnmark fylkeskommune eller Sør-Varanger kommune har merknader til NVE si innstilling.

4 Olje- og energidepartementet sine merknader

Bakgrunnen for søknaden er ei leieavtale inngått 22.03.2002 mellom Pasvik Kraft AS og Statskog SF v/Finnmark jordsalgskontor (FJK). Leieavtalen inneber at FJK leiger bort sine grunn- og fallrettar i Pasvikvassdraget til Pasvik Kraft AS i den mon det er naudsynt for regulering, utbygging og drift. Leieavtalen omfatter Skogfoss og Melkefoss i Pasvikelva som er bygd ut med kvart sitt kraftverk med bakgrunn i konsesjonar gjeve i medhald av vassdragslova ved kongelege resolusjonar av 12.12.1958 og 25.06.1976. Konsesjonane gav Sameiet Skogfoss Kraftlag (AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL) rett til å byggje ut og drive kraftverka og ekspropriere naudsynte grunn og rettgar. Konsesjonane vart gjeve utan avgrensing i tid. Varanger Kraftlag AL vart frå 01.01.1994 omgjort til aksjeselskapet Varanger Kraft AS. Sydvaranger AS, tidlegare AS Sydvaranger deleigd av staten, er no eigd av Varanger Kraft AS med 63 prosent og av Sør-Varanger kommune med 37 prosent.

Pasvik Kraft AS grunngeiv søknaden med at selskapet er 100 prosent offentlig eigd, og at selskapet deltek i eit samarbeidsprosjekt med russiske og finske interesser i vassdraget, med siktemålet å redusere flaumfare og flaumskader i Enaresjøen og Pasvikelva. Realiseringa av samarbeidsprosjektet vil i

følgje konsesjonssøkjaren gje miljøgevinstar og auke produksjonsverdien i vassdraget med 10–15 prosent. Sidan ein realisering av prosjektet vil krevje investeringar, er det i følgje søkjaren naudsynt å vere sikra eit langsiktig engasjement i prosjektet.

Leigeavtalen mellom Pasvik Kraft AS og FJK avløyser ei tidlegare leigeavtale frå 1961 mellom staten og AS Sydvaranger (FJK-kontrakten). I 1961 vart det, i samsvar med Stortinget sitt samtykkje gjeve ved handsaminga av St.prp. nr. 124 (1960–1961), også skipa ei avtale mellom staten v/NVE og AS Sydvaranger og Varanger Kraftlag AL om vilkåra for utbygging av statens vassfallsrettar i Pasvikelva (NVE-kontrakten). Både FJK-kontrakten og NVE-kontrakten er tidsavgrensa til 60 år.

Etter industrikonsesjonslova § 1 første leden må ein ha tillatelse til å skaffe seg «bruksrett til vannfall som ved regulering antas å kunne utbringes til mer enn 1.000 naturhesterkrefter». Falla i Skogfoss og Melkefoss ligg godt over grensa for konsesjonsplikt. Skogfoss kraftverk har ei fallhøgde på 20 meter og ei regulert vassføring på 144 m³/sek, som gir 38 390 naturhesterkrefter. Melkefoss kraftverk har ei fallhøgde på 10 meter og ei regulert vassføring på 155,6 m³/sek, som gir 20 741 naturhesterkrefter.

Eit aksjeselskap, der minst 2/3 av kapitalen og stemmene er eigd av ein eller fleire kommunar, kan få bruksrettskonsesjon på uavgrensa tid når ikkje allmenne omsyn talar imot, jf. industrikonsesjonslova § 4 første leden og tredje leden. Pasvik Kraft AS er eit heleigd dotterselskap under morselskapet Varanger Kraft AS. Varanger Kraft AS er eigd av dei sju kommunane Sør-Varanger (31,1 prosent), Tana (12,5 prosent), Nesseby (6,3 prosent), Båtsfjord (9,4 prosent), Vadsø (21,9 prosent), Vardø (12,5 prosent) og Berlevåg (6,3 prosent). Pasvik

Kraft AS oppfyller industrikonsesjonslova sitt krav om bruksrettskonsesjon på uavgrensa tid.

NVE rår til at Pasvik Kraft AS får bruksrettskonsesjon etter industrikonsesjonslova for falla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikelva på dei vilkår som går fram av utkastet som ligg ved. NVE finn at det av omsyn til utnyttinga av vassdraget til kraftproduksjon og av omsyn til betring av flaumforholda er rett å medverke til at Pasvik Kraft AS kan ta sikte på eit langsiktig engasjement i vassdraget. NVE syner til at føresegner om utbygging og drift av vassdraget ligg i gjeldande konsesjonar etter vassdragslova som ikkje vert endra av søknaden om bruksrettskonsesjon.

Departementet syner til at ingen av høyringsinstansane har merknader til NVE si innstilling.

Departementet finn at vilkåra i industrikonsesjonslova § 4 er oppfylt. Departementet tilrår at Pasvik Kraft AS får bruksrettskonsesjon for vassfalla i Skogfoss og Melkefoss. Departementet rår til at konsesjonen vert gjeve på dei vilkåra som er foreslått av NVE.

Bruksrettskonsesjonen trer i staden for den tidlegare NVE-kontrakten av 1961 med vilkår for utbygging av statens vassfallsrettar i Pasvikelva.

Departementet finn at leigeavtalen ikkje løyser ut nokon førsterett til leige etter industrikonsesjonslova § 10.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

At Dykkar Majestet godkjenner og skriv under eit framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om bruksrettskonsesjon for vassfalla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget.

Vi HARALD, Noregs Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjere vedtak om bruksrettskonsesjon for vassfalla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget i samsvar med eit vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om bruksrettskonsesjon til vassfalla i Skogfoss og Melkefoss i Pasvikvassdraget

I

Stortinget samtykkjer i at Kongen gir Pasvik Kraft AS bruksrettskonsesjon for vassfalla i Skogfoss og

Melkefoss i Pasvikvassdraget i Sør-Varanger kommune i Finnmark på dei vilkår som er gjort greie for i proposisjonen.

Vedlegg 1

Forslag til vilkår for tillatelse for Pasvik Kraft AS til å erverve bruksrett til fall i Pasvikelva i Sør-Varanger kommune i Finnmark

1**(Konsesjonstid)**

Konsesjonen gis på ubegrenset tid, men begrenset til den tid leieforholdet mellom staten og Pasvik Kraft AS varer.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. industrikonsesjonsloven § 5a, 1. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2**(Konsesjonsavgifter og næringsfond)**

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8,00 pr. nat.hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24,00 pr. nat.hk., beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler danner et fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtektene for fondet skal være undergitt godkjenning av fylkesmannen.

3**(Kontroll med betaling av avgift m.v.)**

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vannforbruket samt angående avgivelse av kraft, jf. post 10 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4**(Erstatning til etterlatte)**

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5**(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift m.v.)**

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6**(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)**

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst

mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8

(Ferdsl m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

9

(Hydrologiske observasjoner, kart m.v.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentlige interesser finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

10

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengden som vannfallet etter foretatt utbygging kan yte med påregnelig vannføring år om annet. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Konsesjonæren kan i tillegg pålegges å avstå til staten inntil 5 % av kraften, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjen-

nomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr. kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverket for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

11

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av Olje- og energidepartementet.

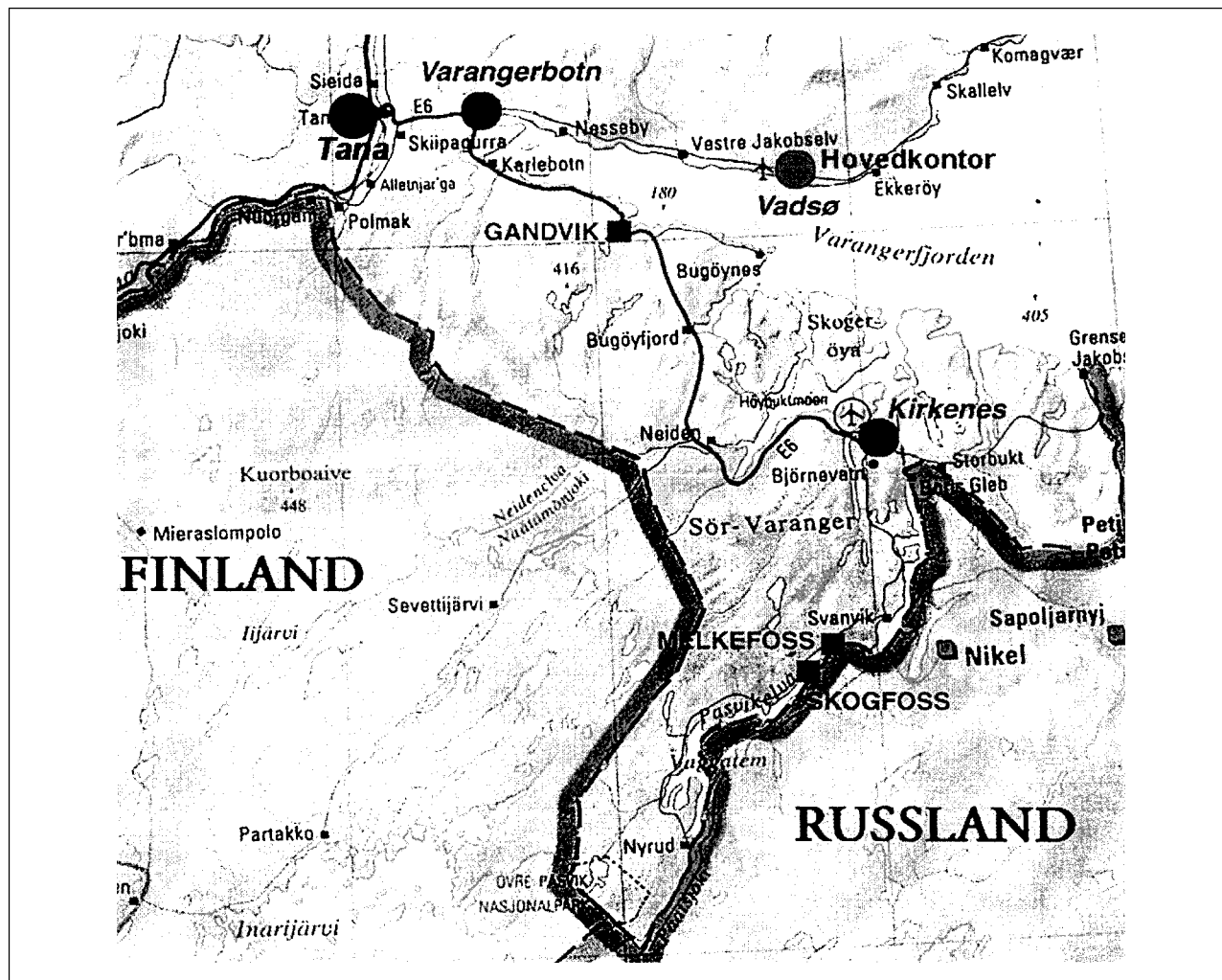
Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10 og 11 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i industrikonsesjonsloven § 26.

For overtredelse av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 pr. dag til forholdet er brakt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år

12

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger, jf. industrikonsesjonsloven § 4.

Vedlegg 2**Kart over Pasvikvassdraget**

Kart over Pasvikvassdraget